Татаал сөздөр

Мугалим: Рыскелдиева А.З.

Татаал сөздөрдүн түрлөрү

Кош сөз	Кошмок сөз	Кыскартылган сөз
Эки же андан көп сөздөрдүн туруктуу айкаштарынан түзүлүп, жалпыланган бир түшүнүктү берүүчү лексемалар кош сөздөр деп аталат: үй-жай, кийим-кечек, бала-бакыра, алыш-катыш, келим-кетим, көйнөк-мөйнөк; көп-көп, узун узун.	Бир лексикалык мааниде колдонулган татаал сөздөр кошмок сөздөр деп аталат.	
Эки компоненти тең өз алдынча турганда толук маанилүү : ата-эне,эже-сиңди ж.б.	Зат атооч+зат атоочтон түзүлөт: темир жол, ишеним кат, өнөр жай, эмгек күн,	
Сыңар маанилүү синонимдеш кош сөздер: жалпылама маанидеги кош сөздөр маанилеш сөздөрдүн (шаан-шөкөт, кир-кок, катын-калач сыяктуу) тизмектеринен да түзүлөт	Сын атооч+зат атоочтон түзүлөт: көк шибер, жергиликтүү кеңеш, кызыл кырман, кара жыгач, сары май.	

Татаал сөздөрдүн түрлөрү

Кошмок сөз	Мисалдар
Бир лексикалык мааниде колдонулган татаал сөздөр кошмок сөздөр деп аталат.	
Зат атооч+зат атоочтон түзүлөт,	: темир жол, ишеним кат, өнөр жай, эмгек күн
Сын атооч+зат атоочтон түзүлөт:	көк шибер, жергиликтүү кеңеш, кызыл кырман, кара жыгач, сары май.
Зат атооч+этиштен түзүлөт:	күн көр, көз тийүү, баш тарт,
Сан атооч+зат атоочтордун айкалышынан түзүлөт:	Беш көкүл, бирдин айы, тогуздун айы, алты канат
Этиш + этиштердин айкаштарынан түзүлөт:	келе жатат, тура тур, окуп жибер

Татаал сөздөрдүн түрлөрү

Кош сөз	
Эки же андан көп сөздөрдүн туруктуу айкаштарынан түзүлүп, жалпыланган бир түшүнүктү берүүчү лексемалар кош сөздөр деп аталат:	үй-жай, кийим-кечек, бала-бакыра, алыш-катыш, келим-кетим, көйнөк-мөйнөк; көп-көп, узун узун.
Эки компоненти тең өз алдынча турганда толук маанилүү :	Ата-эне, эже-сиңди ж.б.
Сыңар маанилүү синонимдеш кош сөздер: жалпылама маанидеги кош сөздөр маанилеш сөздөрдүн (сыяктуу) тизмектеринен да түзүлөт.	
Карама –каршы мааниде:	Узун-кыса, кары-жаш
Эки сөзү тең маани бербеген сөздөр	: быт-чыт, бака-шака

Татаал сөздөрдүн түрлөрү

Кыскартылган сөз	
Татаал сөздөрдүн айрым бөлүктөрүнөн түзүлүп, ошол эле мааниде колдонулган сөздөрдү кыскартылган татаал сөздөр деп айтабыз.	
Кыскартылуучу татаал сөздүн ар бир компонентинин биринчи тамгасынан түзүлөт:	МТС (машина-трактор станциясы), БК (Борбордук Комитет),
татаал сөздүн ар бир компонентинин башкы муундарынан түзүлөт:	Обком (обласгтык комитет), райком (райондук комитет),раймаг (райондук магазин), универмаг (универсалдык магазин) ж. б.
Татаал сөздүн биринчи компонентинин башкы бөлүгүнө анын экинчи компоненти бүт кошулуу аркылуу түзүлөт:	сельсовет (селолук совет), профсоюз (профессионалдык союз), пединститут (педагогический институт) ж. б.
Татаал сөздүн биринчи компоненти бүт алынып, ага калган компоненттеринин биринчи тамгалары же муундары кошулуу аркылуу түзүлөт:	Кыргызмамбас (Кыргыз Мамлекеттик Басмасы),

Татаал сөздөрдүн түрлөрү

Кош сөздүн өзгөчөлүктөрү	Кошмок сөздүн өзгөчөлүктөрү	Кыскартылган сөздүн өзгөчөлүктөрү
Окшоштуктары		
Эки сөз биригип бир гана суроого жооп берет.		
Эки сөз бири-бирине баш ийбейт.		
Бир аталышты билдирип, бир гана суроого жооп берет.бир сүйлөм мүчөсүнүн милдетин аткарат. Айырмачылыктары		
Дефис аркылуу жазылат.	Дефис коюлбайт.	Баш тамгаларынан кыскарган сөздөргө мүчө кыска айтылышы боюнча жазылат. БУУга, МАИге, МАИнин